

ОСОБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УГОРЩИНИ

Г. І. Гапоненко,

кандидат економічних наук, викладач

І. М. Шамара,

старший викладач

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

У статті досліджено особливості туристичної політики Угорщини. Проаналізовано сучасний стан розвитку галузі в країні. На цій основі зроблено узагальнення досвіду Угорщини в аналізованій сфері для кращого розуміння тенденцій розвитку туризму в нашій країні.

Ключові слова: туристична політика, організація туризму, показники туристичної діяльності Угорщини.

ОСОБЕННОСТИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ ВЕНГРИИ

В статье исследованы особенности туристической политики Венгрии. Проанализировано современное состояние развития отрасли в стране. На этой основе сделаны обобщения опыта Венгрии в анализируемой сфере для лучшего понимания тенденций развития туризма в нашей стране.

Ключевые слова: туристическая политика, организация туризма, показатели туристической деятельности Венгрии.

FEATURES OF THE TOURISM POLICY IN HUNGARY

The article features the current state of the industry in the country. The research gives the generalization of Hungarian experience in the field of studying in order to understand the tourism development trends in our country.

Key words: tourism policy, tourism organization, tourist activity in Hungary.

Постановка проблеми. Незважаючи на нестабільну політичну ситуацію в багатьох країнах, а також збільшення глобального індексу тероризму, міжнародний туризм демонструє подальше зростання. Ця тенденція спостерігається на тлі уповільнення зростання або навіть рецесії багатьох економік світу. Варто відзначити, що витрати на туризм продовжують збільшуватися протягом 10 років з одним лише винятком — у 2009 році. Так, 2012 р. на туризм з метою відпочинку було витрачено 3115 млрд дол., а на бізнес-поїздки — 987 млрд дол. [1].

Всесвітня рада з туризму і подорожей підрахувала, що в 2012 р. число міжнародних туристів досягло 1 млрд чоловік. Цей показник став абсолютним рекордом туристичної індустрії. По суті, він підтвердив значення туризму як однієї з важливих складових світової економіки, адже на частку туризму припадає 9 % світового ВВП. Та світові тенденції — це одне, а українські реалії виглядають зовсім по-іншому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку туристичної політики світу присвячено праці провідних українських та закордонних вчених. Зокрема, дослідження тенденцій та закономірностей в цьому складному процесі висвітлено в роботах Н. Антонюк, М. Біль, А. Голікова, О. Любіцевої, М. Мальської, І. Писаревського, А. Парфіненка та ін.

Метою статті є узагальнення досвіду організації туризму в Угорщині для кращого розуміння тенденцій розвитку цієї галузі в Україні.

Виклад основного матеріалу. Угорщина має своє місце у світовому туристичному бізнесі — оздоровчий туризм, 80 % угорської території покрито лікувально-термальними водами, через що вона

отримала звання «гарячого ключа» Європи (входить до п'ятірки найбагатших термальними водами європейських країн. Угорщина щорічно приймає приблизно 39 млн іноземних туристів, проте з них справжні туристи — приблизно половина, решта — транзитні мандрівники, саме вони зробили цю країну 5-ю за популярністю у зарубіжних туристів європейською державою. У результаті, частка туризму у ВВП країни досягає 10 %, він займає 3-тє місце за обсягом надходжень до бюджету після промисловості та сільського господарства.

У цілому, Угорщина постає перед інвестором невеликою, але дуже затишною, облаштованою європейською країною. Щоб закріпити цей образ, досить навести свіжі дані швейцарського банку Credit Suisse, які свідчать, що середній статок угорця становить 26,6 тис. дол., тоді як росіянина — трохи більше 10 тис. дол., білоруса — 6 тис. дол., українця — 2700 дол. [1].

Щороку країну відвідують 25–30 млн туристів, що втричі перевищує чисельність населення самої республіки. В основному це гості з Румунії, туристи зі Словаччини, Австрії, Сербії, Чорногорії та Німеччини. Всього кілька десятиріч тому ситуація в туристичній галузі країни була іншою. Країну частіше відвідували німці та австрійці. Саме вони стали першими відвідувати такі курорти, як Хевіз. До цих пір старше покоління за звичкою приїжджає підлікуватися «на води» до Угорщини. Але молоді громадяни Німеччини та Австрії воліють відпочивати в інших країнах.

Ще однією особливістю Угорщини є те, що одна десята частина країни розмовляє російською. Переважно це представники старшого покоління, для яких російська була обов'язковим предметом

у школі. Решта ж активно намагається вивчити — особливо ті, хто зайнятий у туристичній галузі: крамарі, продавці в великих магазинах, портьє, швейцари, офіціанти. І це не дивно, адже за останній час значно зріс турпотік з російськомовних країн.

Саме за рахунок туризму в Угорщині живе весь малий бізнес, а це більше 90 % всіх підприємств, що працюють в країні. Але в основному чисельність кожного підприємства не перевищує п'яти-семи осіб.

Під час фінансової нестабільності по всьому світу туристи з Європи скоротили час своїх відпусток і вважали за потрібне проводити їх у себе вдома. Щоб вирішити проблему турпотоку і знизити свою залежність від європейських туристів, Угорщина вирішила охопити нові для себе ринки. І поступово країна почала залучати гостей з країн, що розвиваються.

За останні кілька років збільшився приплив туристів з країн Азії і Америки, він становить близько 15–20 % від числа всіх туристів. Більшу активність виявляють також мандрівники з країн пострадянського простору. Поряд з Китаєм ці ринки є пріоритетними з точки зору припливу туристів. Як вважають експерти, Китай і Росія найближчим часом стануть основними «постачальниками туристів» в інші країни. Згідно зі звітом Всесвітньої туристичної організації, за перше півріччя 2012 р. видатки на відпочинок у жителів Китаю виросли на 30 %, у росіян — на 15 %. Очікується, що з 2010-го по 2015 рр. більше 20 млн китайських і не менше 12 млн російських туристів відвідають різні країни [3].

Угорщина отримує кілька мільярдів доларів щорічно від туризму. І державні діячі переконані, що потенційні можливості країни в цій сфері ще до кінця не розкриті.

За словами Іштвана Колбер, міністра без портфеля, відповідального в уряді за регіональні програми, його відомство розробило нову багаторічну концепцію розвитку туристичної галузі, якою може скористатися не один уряд. Правда, для її втілення, додав міністр, потрібні значні державні інвестиції в межах 1 трильйона форинтів або 5 млрд дол.

У цьому амбіційному плані колеги Іштвана Колбер спрямовують свою діяльність, головним чином, на традиційних напрямках, які продемонстрували високу конкурентоспроможність протягом останніх років. Це насамперед оздоровчий туризм з його бальнеотерапією, в якій застосовується лікування природними або штучно приготованими мінеральними водами, а також організація міжнародних конференцій. До речі, Угорщина стабільно входить в першу десятку країн світу, які влаштовують у себе велику кількість таких заходів. При цьому ліву частку грошових надходжень від подібного туризму забезпечує Будапешт.

За опитуваннями компанії ЗАТ «Угорський туризм», в 2010 р. 52 % угорців відпочивали на території країни, в першу чергу на озері Балатон. Більшість поїздок всередині країни було зроблено до родичів

і знайомих — 39,9 %. З цієї кількості 73,8 % угорців проживали безкоштовно у родичів або знайомих. Далі за популярністю йде проживання в готелях та апартаментах. 18,3 % опитаних відпочивали на березі водойм, 23,5 % респондентів подорожували протягом декількох днів за кордоном, з них 13,2 % — у Австрії, 12,2 % — у Хорватії, 11,4 % — у Румунії, 8,5 % — в Італії. За межами Європейського континенту проводили відпустку 10,2 % опитаних угорських громадян, причому всі ці поїздки здійснювалися в літні місяці. З усіх опитаних 68 % брали участь в одноденній поїздки. Серед цих поїздок за кордон перше місце займає Австрія, на другому — Словаччина [8].

В Угорщині пройшла повна реорганізація Управління з туризму. Зараз цією галуззю економіки в країні будуть займатися Комітет з туризму при парламенті з 36 депутатів, Державний секретаріат з туризму, сім регіональних туристичних комітетів (раніше їх було десять), спеціально створений при Раді міністрів Іміджевий центр. Всі ці організації входять в Національну корпорацію «Угорщина-Туризм». У 2013 р. на туризм виділено 36 млн дол. (що приблизно на 30 % більше в порівнянні з 1999 р.). Половину цієї суми виділено з державного бюджету, а половину повинні внести підприємці, туристичні організації, ресторани, готелі тощо.

На думку фінансових експертів, насторожене ставлення інвесторів до Угорщини виникло, що називається, не на порожньому місці. У 2011 р. Угорщина не раз потрапляла в рейтинги країн, яким загрожує дефолт. Про це свідчить:

- список 18-ти країн-невдах, підготовлений Business Insider на підставі даних Bloomberg і CMA Datavision;

- ще більш скорботний рейтинг 10-ти країн компанії BlackRock, що є головним джерелом інформації для трейдерів багатьох країн світу. Так-от, в цьому списку аутсайдерів Угорщина знаходиться на небезпечному 6-му місці.

Але при цьому треба мати на увазі, що саме Угорщина довгий час була одним з регіональних лідерів:

- при соціалізмі була вітриною його кращих досягнень (так званий «гуляшний комунізм»), тут завжди приділяли велику увагу рівню життя і розвитку виробництва, хто ж з нас не пам'ятає автобуси «Ікаруси» або консерви марки «Глобус» — візитні картки цієї країни;

- довго лідувала за обсягом іноземних інвестицій, зуміла залучити близько — всіх інвестицій в Центральну і Східну Європу;

- сьогодні по ВВП на душу населення (за ПКС) залишається одним з регіональних рекордсменів — 19 тис дол. (для порівняння, цей показник вищий лише в Словенії, Чехії та Словаччині; у Польщі він нижче — 18 800 дол.);

- у рейтингу найбільш процвітаючих країн світу (Legatum спільно з Oxford Analytica і Gallup World Poll Service) у 2012 р. зайняла неслабке 34-те місце,

Естонія, Словаччина та Хорватія опинилися в ньому нижче.

Як вважає економіст RBC Capital Markets Йенс Ларсен, останнім часом помітно менше стало побоювань з приводу можливого дефолту в Угорщині. Умовно кажучи, якщо дефолтні ризики Греції дорівнюють більш ніж 50 %, то Угорщини — 23 %. Разом з цим зростає і її інвестиційна привабливість.

Необхідно відзначити, що в угорській столиці сконцентровано чимало відомих музеїв, бібліотек, художніх галерей, виставкових центрів, театрів, торгово-розважальних точок, готелів. Десять років тому неподалік Будапешта з'явився сучасний автодром, який щорічно приймає міжнародні змагання пілотів на болідах класу «Формула-1» за отримання гран-прі Угорщини. Стежити за престижними міжнародними автогонками сюди з'їжджаються десятки тисяч іноземних туристів, які готові викласти за улюблену розвагу значні валютні суми.

Туристичний імідж Угорщини на початку і в кінці 1990-х рр. намагалися всіляко підвищити консервативні уряди Йожефа Антала і Віктора Орбана. Вони планували організувати в угорській столиці всесвітній промисловий ярмарок Експо-96, а також готувалися позмагатися з іншими державами-претендентками за проведення в Будапешті останнього чемпіонату Європи з футболу та Олімпіади-2012. Однак мрії угорських консерваторів так і не збулися. Їх пропозиції методично відхиляла лівоцентристська опозиція, мотивуючи свою відмову тим, що угорські платники податків не в змозі профінансувати такі масштабні заходи [3].

Основний потік екскурсійних туристичних напрямків в Угорщині доводиться, звичайно ж, на столицю країни — Будапешт. Столиця Угорщини приваблює, як правило, поціновувачів архітектури, а також відвідувачів численних музичних фестивалів. До Другої світової війни Будапешт взагалі вважався музичною столицею Центральної та Східної Європи і славився численними театрами, а творець блискучих оперет Кальман, прославив запальні угорські мелодії на весь світ. Невеликі угорські міста також можуть бути дуже цікавими. Приміром, середньовічний Егер, повністю витриманий у стилі бароко, дарує своїм відвідувачам незабутні враження.

В інфраструктуру оздоровчого і лікувального туризму Угорщини входять більше 1200 термальних джерел, близько третини, яких знаходяться в населених пунктах. У країні діють близько сімдесяти термальних готелів, багатофункціональних лікувальних купалень і басейнів з цілющою водою. Планомірне видобування лікувальної води на науковій основі почалося в позаминулому столітті. У 1937 р. в Угорщині було проведено Міжнародний бальнеологічний конгрес. Після того як на науковій основі був підтверджений лікувальний ефект угорських термальних вод, розпочалося будівництво бальнеологічних купалень, пізніше готелів і промисловий розлив мінеральних вод. В останні роки вели-

ка увага приділяється програмам краси, омолодження і зняття стресу.

Більше 80 % угорської землі має оздоровчі джерела. Звідси і назва країни — «гарячий ключ» Європи. Угорщина входить до п'ятірки країн за кількістю термальних джерел. Основним конкурентом країни в цьому сегменті є Чехія. Однак чехи спеціалізуються на лікуванні хвороб шлунково-кишкового тракту, а угорські курорти основну увагу приділяють захворюванням опорно-рухового апарату.

Більше 30 % туристів приїжджають в Угорщину на лікування в термальних джерелах. Загалом активний і здоровий спосіб життя в країні дуже популярний. Так, у будь-який час доби і при будь-якій погоді можна побачити людей на біговій доріжці, влаштованій уздовж Дунаю. Причому їх вік варіюється від 10 до 80 років.

Термальні джерела знаходяться по всій території Угорщини, але все ж центром є курорт Хевіз, з єдиним в Європі унікальним термальним озером. Поверхня озера площею 47,5 тис. м² покрита приголомшливо красивими різнокольоровими водяними лілями, спеціально завезеними з Індії та Єгипту понад століття тому. Найвідоміший курорт Угорщини привертає щорічно тисячі гостей, бажаючих поправити своє здоров'я в унікальних цілющих водах.

Завдяки цілеспрямованій політиці держави в сфері туристичного бізнесу кількість туристичних організацій в Угорщині, що мають ліцензії на туристичну діяльність, збільшується з року в рік, незважаючи на кризові явища в економіці. Так, якщо в 2005 р. було зареєстровано 1129 таких компаній і фірм, то в 2006 р. — 1187, у 2007 р. — 1184, у 2008 р. — 1190, а в 2009 р. — 1212.

Нижче нами наведено дані угорського Центрального статистичного управління за основними показниками туристичного сектору угорської економіки (табл. 1).

Як видно з наведених статистичних даних, кількість іноземних туристів, що відвідали Угорщину в 2010 р. на 1,8 % нижче, ніж в 2009 р., в якому спостерігалось зростання їх числа на 2,7 % в порівнянні з 2008 р. Скорочення числа іноземних туристів в 2010 р. можна пояснити низкою причин. До них належать: наслідки виверження вулкана в Ісландії, коли на тривалий час було припинено авіасполучення в Європі, прохолодною погодою навесні і на початку літа, повеннями в Європі, викликаними тривалими літніми зливами, введенням в Угорщині нових ставок податку на додану вартість (ПДВ) — 25 % замість 18 %.

За даними угорської статистики, відсоток завантаження готелів в країні протягом останніх 3 років не досягає 50 %, тоді як число готелів збільшується з року в рік. Наявність вільних потужностей в готелях різних типів може сприяти швидкому розвитку туристичної індустрії при сприятливому розвитку зовнішніх умов у країнах ЄС (табл. 2).

Таблиця 1

Показники туристичного сектору Угорщини

Показники	2007	2008	2009	2010
Кількість іноземних туристів*, тис. осіб	39 379	39 554	40 624	39 904
Кількість ночей, проведених іноземними туристами в готелях, тис.	10 171	10 010	9 220	9 358
Кількість ночей, проведених угорськими туристами в готелях, тис.	9 958	9 965	9 490	9 672
Завантаженість готелів, %	50,1	48,5	43,1	44,8

Складено за матеріалами: []

* – кількість туристів, без урахування водіїв вантажних автомобілів

Таблиця 2

Дані за кількістю працюючих в Угорщині готелів та розміщенням в них іноземних туристів

Роки	Готелі	Кількість місць	Кількість іноземних туристів	Кількість днів
		кількість в шт.	кількість в тис. од.	
2005	836	115 895	5 018	13 599
2006	837	116 223	5 134	13 701
2007	854	114 227	5 417	14 129
2008	875	115 669	5 623	14 174
2009	884	118 420	5 179	13 103

Складено за матеріалами: []

Кількість поїздок угорських громадян за кордон у 2010 р. склала 16,3 млн, що на 3 % менше, ніж у 2009 р. Чисто готельний бізнес в Угорщині в 2010 р. отримав дохід у розмірі 234,3 млрд форинтів (1,126 млрд дол.), що на 4 % вище доходів попереднього року. Іноземні туристи у 2010 р. сплатили 9,36 млн ночей в готелях, що на 1,4 % більше, ніж у 2009 р. З цієї кількості 83 % становили готелі 4-х і 5-ти зіркові, що на 6,1 % більше, ніж у минулому році, а частка 3-х зіркових готелів продовжувала знижуватися. Як випливає зі статистичних даних, 74 % проведених у готелях ночей оплачені громадянами, які проживають в Європейському Союзі (ЄС-27). Збільшилася кількість оплачених ночей туристами з Чеської Республіки, Італії, Австрії від 1 до 11 %, в той же час скоротилася кількість ночей, оплачених туристами з Великої Британії і Німеччини від 1,2 до 5,6 % в порівнянні з 2009 р. Одночасно збільшилася

кількість ночей, проведених в готелях туристами з Росії (27 %), США (13 %).

У сукушності готелі, пансіонати, motel, корпоративні будинки відпочинку та курортні пансіонати в Угорщині в 2010 р. заробили 701 млрд форинтів (3,368 млрд дол.). У 2009 р. цей показник становив близько 680,5 млрд форинтів (3,582 млрд дол.).

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити такі узагальнення. У 2012 р. до Угорщини збільшився приплив приватних туристів з 1,64 млн у 2011-му до 1,74 млн. На перший погляд, збільшення потоку на 100 тис. чоловік не виглядає суттєвим, але слід підкреслити, що зростання відбулося на тлі банкрутства національного угорського авіаперевізника MALEV.

У лютому 2012 р. припинила польоти авіакомпанія MALEV. Ті з перевізників, що залишились на ринку, ані за цінами, ані за якістю обслуговування не відповідали очікуванням ділових туристів, тому кількість корпоративних заходів українських компаній в Угорщині дійсно скоротилась. Але, як відзначила директор інформаційного бюро «Угорщина Туризм» Світлана Кабиш, при цьому стабільно зростає число індивідуальних туристів.

Сприятливе географічне розташування Угорщини в центрі Європи сприяє залученню туристів із сусідніх країн як в літній, так і в зимовий період. З метою активізації розвитку туризму, в Угорщині проводяться дві міжнародні туристичні виставки. Перша – весняна – «Подорожі», яка в основному розрахована на рекламу літнього відпочинку в Угорщині та інших країнах. Друга – осіння – «Зимовий туризм, пригоди і розваги. Спортивний інвентар та одяг для зимових видів спорту», яка розрахована на зимовий відпочинок. Основні розділи цих виставок присвячені кожному окремому угорському регіону і рекламують їх особливості з туристичної точки зору. Кожен готель, розташований в конкретному регіоні, має свій стенд, на якому рекламуються надані їм послуги. У 2011 р. почесними гостями весняної виставки «Подорожі 2011» стали Індія і місто Дьєр, а пріоритетною темою – оздоровчий туризм. Проведені в Угорщині виставки дуже популярні. Так, у 2013 р. виставку відвідало близько 60 000 чоловік.

Основними туристичними продуктами країни є одноденні тури за покупками з сусідніх країн, багатоденні групові та індивідуальні тури, відвідування термальних курортів (лікувальний туризм), винні тури, сільський туризм, комбіновані тури, відпочинок в замках, мисливські тури, ексклюзивні тури для відпочинку і розваг, проведення семінарів та конференцій для фірм.

Список літератури

1. Козловський Р. Туризм-2012: оригінальні плюси / Р. Козловський // Український туризм. – 2013. – № 2. – С. 24 – 25.
2. Міністерство закордонних справ Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mid.ru/bdomp/ns-reuro.nsf/348bd0da1d5a7185432569e700419c7a/5de9cae41b9d96a543256d100045c85f!OpenDocument>

3. Западный уголок в Восточной Европе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://forbes.kz/woman/zapadnyiy_ugolok_v_vostochnoy_evrope
4. Развитие туризма становится в Венгрии государственной стратегией [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ploх.ru/razvitie-turizma-stanovitsya-v-vengrii-gosudarstvennoj-strategiej.htm>
5. Четверть населения мира использует социальные ресурсы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.tourism-review.ru/hungary-becoming-the-micest-country>
6. Экотуризм в Венгрии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://restinworld.ru/stories/hungary/36528/1.html>
7. Виды туризма [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.fenestra.ua/category_21/item_1032/subitem_36.html
8. Рынок туристических услуг Венгрии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.rustrade.hu/11_Dokumenti_TP/11_02_drugie_dokumenti/11_02_01_turizm.html
9. Рейтинг туристической привлекательности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tv7.md/ru/news/moldova-opustilas-na-3-pozicii-v-rejtinge-turisticheskoy-privlekatel-nosti-21043.html>
10. Венгрия-инфо [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vengriainfo.com/>
11. Портал по туризму Венгрии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.gotohungary.com/ekologiceskij-turizm>
12. Венгерское национальное туристическое общество [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.hungary.com
13. Будапештский туристический офис [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.budapestinfo.hu
14. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід : монографія / кол. авт., за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 280 с.